

SPEAK TRUTH TO POWER
MOD UTAN GRÄNSER

MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE SOM FÖRÄNDRAR VÅR VÄRLD

JULIANA DOGBADZI

JULIANA DOGBADZI

GHANA

”JAG VAR ETT BARN, SJU ÅR, NÄR MINA FÖRÄLDRAR TOG MIG HEMIFRÅN TILL OFRIHETEN I EN HELGEDOM, DÄR JAG BLEV SEXSLAV ÅT EN FETISCHPRÄST.”

Juliana Dogbadzi, ©2000 Eddie Adams

BEKÄMPA SLAVERI OCH TRAFFICKING

Juliana Dogbadzi blev som litet barn slav i en helgedom i sitt hemland Ghana enligt en sed som kallas trokosi. Hon tvingades arbeta utan lön, mat eller kläder och utföra sexuella tjänster åt en helig man. Sjutton år senare, när hon var tjugotre år, lyckades hon fly efter flera misslyckade försök. Trokosi härstammar från ett ewe-ord som betyder ”gudarnas slav” och är ett slags religiös och kulturell sed enligt vilken unga flickor, oftast oskulder, skickas till livslångt slaveri för att sona brott som en släkting är misstänkt för. Runt år 2000 uppskattade man att omkring 5 000 unga flickor och kvinnor hölls fångna i 345 helgedomar i södra delen av Ghana. Genom Juliana Dogbadzis modiga flykt och den kamp hon sedan förde för att upphäva systemet förbjöds utövandet av trokosi i Ghana — men efterlevnaden av lagen är fortfarande dålig. Dogbadzi fortsätter att protestera mot trokosi genom att resa runt i landet och träffa slavar och försöka få dem fria. Hon blir allt mindre ensam i sin modiga kamp.

Jag har aldrig varit i ett klassrum. Jag har aldrig gått i skolan. Jag var ett barn, bara sju år, när mina föräldrar tog mig hemifrån till ofriheten i en helgedom, där jag blev sexslav åt en fetischpräst i 17 år. Man påstod att min morfar hade stulit två dollar. När de sa att de misstänkte honom för brottet och beordrade honom att ge tillbaka pengarna, förklarade han att han var oskyldig. Kvinnan som anklagat honom för brottet vände sig till helgedomen och förbannade min morfars familj. Då började medlemmar i min familj att dö. En spåman sa till oss att min morfar måste anmäla sig till trokosi-helgedomen för att få stopp på dödsfallen. Prästen sa att min familj måste lämna över en ung flicka till helgedomen för att blidka gudarna. En syster skickades till helgedomen i Kebenu omkring 95 mil bort, men hon dog några år senare. Eftersom jag föddes strax efter min morfars död blev det jag som fick ersätta min syster.

Jag levde och arbetade på prästens åkrar och höll området rent. Under tiden

våldtog prästen mig regelbundet på slitna mattor på kalla golv i fönsterlösa hyddor. Jag och de andra kvinnliga slavarna fick varken mat eller läkarvård. Efter arbetet på prästens gård måste vi hinna med att bränna kol eller sälja bränsle i närmaste stad för att få pengar till mat. Ibland åt vi rå peppar eller palmkärnor för att hålla oss vid liv.

TOLV ÅR NÄR JAG VÅLDTOGS FÖRSTA GÅNGEN

Eftersom jag bara var ett barn visste jag inte vad jag skulle göra. Det fanns en äldre slavkvinna som tog hand om mig. Hon kunde inte hjälpa mig så mycket, för hon hade fått så många barn efter att prästens hade våldtagit henne. Hon sa: ”Ta hand om dig, lilla vän, annars kommer du att dö.” I början fanns det 100 kvinnliga slavar i min helgedom, men prästen skickade 90 av dem för att arbeta på hans gårdar i andra byar. Tillsammans hade de omkring 65 barn, och kvinnorna arbetade med att ta hand om barnen.

Vi var tolv stycken, fyra kvinnor och åtta barn, som bodde i ett rum i ett hus med halmtak. Det var byggt av lera och saknade fönster och dörrar. Det regnade in och ormar kom in. Rummet var sex meter långt och tre och en halv meter brett. Taket var så lågt att vi nästan slog i huvudet, och vi sov allihop på en matta på golvet. Det där är inte allt jag kan minnas, men när jag berättar om det får jag tillbaka värken i ryggen, och det är svårt att tänka på det som hände igen.

Ni förstår, i helgedomen får man inte ta på sig skor eller en hatt för att skydda sig mot den heta solen. Om det regnar eller är kallt har man bara ett tygstycke att vira om sig. En typisk dag i helgedomen såg ut så här: man vaknar klockan fem på morgonen, går till bäcken omkring fem kilometer bort för att hämta vatten till inhägnaden, sopar, gör i ordning måltider till prästen (utan att äta själv), går till gården, arbetar till klockan sex och återvänder för att sova utan mat eller för att skrapa ihop överblivna smulor. På natten brukade prästen kalla en av oss till sitt rum och våldta oss. Jag var omkring tolv år när jag våldtogs första gången.

Det fanns ett gunstlingssystem i slaveriet. Prästen tyckte om flickor som villigt gav efter för hans sexuella krav, men hatade dem som alltid bråkade, så de flickorna blev misshandlade. De som han tyckte om sa alltid att de var smartare eftersom de ville undvika att bli slagna, medan vi andra tyckte att de var dumma och sa att de gillade att ha sex med en man de inte älskade. När jag såg folk komma till byn i fina klänningar för att köpa mat, började jag fundera över att göra något för min egen skull. Jag måste bli fri.

JAG MÅSTE BLI FRI

Jag måste göra något för att förändra mitt liv. Jag flydde flera gånger. Första gången gick jag till mina föräldrar. Jag berättade för dem att jag led i helgedomen, men de var rädda för att behålla mig. De sa att om de gjorde det skulle gudarna döda dem. De skickade tillbaka mig till prästen, där jag utsattes för samma plågor igen. Jag tänkte: ”Nej, det här ska inte hända igen. Jag måste komma på ett sätt att bli fri och att befria andra kvinnor.”

Andra gången jag flydde gick jag till en by som låg i närheten. En ung man gav mig mat och lät mig bo hos sig. Han utnyttjade mig och gjorde mig gravid. När prästen fick reda på det skickade han runt unga män i byn för att få tag i mig. De slog mig utan

uppehåll och jag fick många ärr på kroppen. Jag bröt samman och höll på att dö. Barnets far hade velat ta hand om oss, men prästen hotade att döda honom. Mannen som tagit hand om oss fick betala några flaskor starksprit och höns och fick en varning att hålla sig borta från mig, annars skulle han dö. Jag har inte sett honom sedan dess och han har inte sett vårt barn.

Tredje gången jag flydde bestämde jag mig för att aldrig mer återvända till helgedomen. Vid det laget var jag gravid i fjärde månaden efter ännu en våldtäkt som prästen utsatt mig för. Jag mådde inte bra. Under flera dagar svalt jag. Jag var gravid och behövde få något att äta för att inte dö. Jag beslöt mig att gå till en närbelägen gård som prästen ägde för att ta lite säd av den skörd som de andra slavarna och jag hade sått. Man upptäckte mig när jag stal säd, och prästen sa till de unga männen i byn att slå mig tills jag förlorade medvetandet. När jag vaknade upp såg jag alla blåmärkena och såren på kroppen och var nära att förlora barnet jag bar. Jag bestämde mig för att ge mig av så att de inte skulle döda mig. Men så blev det inte. Jag var rädd och gick tillbaka till helgedomen i stället. Ändå var det den händelsen som blev vändpunkten. Jag var sjutton, arton år då och bestämde mig för att jag skulle göra något för att hjälpa andra människor i helgedomen.

DET FINNS FLER KVINNOR SOM BEHÖVER HJÄLP

En dag kom en man som representerade en hjälpporganisation som hette International Needs Ghana till helgedomen för att prata med prästen. Det var min chans. Jag vet inte varifrån mitt plötsliga självförtroende kom, men all min rädsla hade försvunnit. Jag var inte rädd för döden längre och jag var beredd att dö för andra. Tack och lov hade jag den känslan! Jag flydde inte genast, för jag var väldigt svag. Jag var höggravid och kunde inte gå långt. Som tur var födde jag babyen några veckor senare. Med babyen fastknuten på ryggen och Wonder, det första barnet, vid handen flydde jag genom bushen till huvudgatan där jag fick lift till Adidome och till International Needs Ghana.

Medlemmarna i organisationen lärde mig massor av saker och höll mig borta från prästen. De lärde mig baka bröd och andra sysslor. Ändå tänkte jag: ”Det finns fler kvinnor kvar i helgedomen som behöver hjälp. Ingen kan föra deras talan bättre än en som har varit i helgedomen och som har upplevt lidandet – en som kan berätta för världen vad som händer i helgedomen. Om ingen får stopp på seden kommer vi alla att dö av smärta.” Mot alla odds beslöt jag mig för att ta på mig ansvaret att göra något åt saken, och det har jag gjort sedan dess. Jag åkte runt till helgedomarna och pratade med dem som bodde där. Jag sa att de måste fatta mod som jag och ge sig av.

SEDEN TVINGAR KVINNOR TILL UNDERKASTELSE

Helgedomen påstår sig äga krafter den inte har, för att göra slavarna rädda och hindra dem från att fly. Seden är ett sätt som männen medvetet använder sig av för att tvinga kvinnorna till underkastelse. En man begår ett brott och en kvinna måste betala för det. Det är oacceptabelt. På samma sätt är helgedomen också ett brott mot barn. En slavs barn delar mammans belägenhet. När mamman har mat att äta äter barnet. Om hon inte har någon mat svälter barnet. Om hon har kläder har barnet också lite kläder. Om inte så är det inget att göra åt det. Om hon går till gården, går barnet med. Det finns tusentals kvinnliga trokosi-

slavar med barn som behöver hjälp. De som har befriats behöver också hjälp för att återhämta sig från det lidande de fått utstå i helgedomarna.

Till skillnad från de flesta andra flickorna och kvinnorna har jag kommit över rädslan som trokosi-systemet inpräntat i mig. Det är mitt vapen. Nu när jag flytt kan jag bidra till att minska kvinnornas fruktan genom att berätta min historia för dem. Jag talar om för dem vad jag gör nu, att jag fortfarande är vid liv och inte död, som man har fått dem att tro. Jag försöker hjälpa prästerna att förstå vilket lidande kvinnorna får utstå. Somliga låter mig inte komma in i helgedomen längre. När jag är i staden informerar jag människor om livet i helgedomarna och propagerar för att seden måste upphöra.

NÄSTA STEG ÄR ATT FÅ SLUT PÅ TROKOSI

Det jag gör är farligt, men jag är beredd att dö för att göra det rätta. En del människor skickar hotbrev, och andra konfronterar mig öppet. Tack och lov är de jag arbetar med så starka och uppmuntrar mig. För närvarande har åtta flickor anslutit sig till mitt arbete med organisationen. Mitt nästa steg för att få slut på trokosi är att se till att lagen verkställs och att få organisationer i Togo och Benin som jag samarbetar med att sätta stopp för seden i sina respektive länder.

Jag tror verkligen att jag har en kallelse, för det är underligt att jag är vid liv och vid mina sinnens fulla bruk efter att ha gått igenom det jag gjorde. Mitt eget självförtroende och hjälpen jag fått av International Needs har betytt allt. Jag har helt och hållet förlåtit mina föräldrar, för jag vet att de gjorde det de gjorde på grund av okunnighet och fruktan. Jag vill inte att de ska känna sig skyldiga, så jag låter bli att berätta för dem om mina erfarenheter. Men jag träffar dem inte så ofta. Jag är glad att kunna säga att jag nu är lyckligt gift och just har fått mitt första planerade barn med den man jag älskar. Mitt liv i dag är som vilken annan ung kvinnas som helst.

TILL LÄRAREN

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Artikel 1: Rätten till jämlikhet

Artikel 2: Frihet från diskriminering

Artikel 3: Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet

Artikel 4: Frihet från slaveri

Artikel 5: Frihet från tortyr och förnedrande behandling

Artikel 6: Rätt att erkännas som en person inför lagen

Artikel 7: Rätt till likhet inför lagen

ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

Om slaveri är olagligt, varför förekommer det ändå i flera länder i världen i dag? Varför blundar myndigheterna i de länderna?

- Vilka former har dagens slaveri?
- Finns det slaveri i Sverige?
- Hur ska slaveriet kunna avskaffas?

INNEHÅLLSMÅL

Efter att ha arbetat med dessa övningar kan eleven utveckla kunskaper om följande:

- hur det moderna slaveriet ser ut
- en enskild individs, Juliana Dogbadzis, syn på sin situation samt hur hon tog sig ur sin situation och fortsatte att arbeta mot det hon själv varit med om
- hur problemet ser ut i Sverige
- hur man kan arbeta för att försöka förändra detta
- insikt i vad trafficking är samt vilken form av slaveri det är
- hur man arbetar mot trafficking i Sverige i dag

CENTRALA ORD OCH BEGREPP

- Slaveri
- Trafficking
- Trokosi
- Helig man

ELEVAKTIVITETER

SLAVERI – DISKUTERA BEGREPPE

Det kan väl inte finnas några slavar idag?

Fundera över och diskutera nedanstående frågor i grupp eller enskilt med pennan i handen. Avsluta med att sammanfatta diskussionen i klassen. Dokumentera vad eleverna tror, eller så gör de det själva via anteckningar som läraren gör på tavlan.

- Är slaveri lagligt någonstans i världen i dag?
- Om slaveri existerar, hur många slavar tror du att det finns i världen?
- Om slaveri existerar, under vilka former bedrivs slaveri i dag?
- Vad tror du att slaverna huvudsakligen tvingas att göra?
- Finns det slaveri i Sverige i dag? Om ja, hur ser det ut?

För att eleverna inte ska stanna i vad de tror utan kunna rätta ut frågetecknen, gå vidare och undersök frågorna ovan. Sök mer information på internet. Se lista på hemsidor under rubriken arbeta vidare.

VAD HANDLAR BERÄTTELSEN OM?

Diskutera följande frågor, låt eleverna först ta ställning enskilt. Diskutera sedan i klassen, samla argumenten för de olika ståndpunkterna.

Introducera berättelsen om Juliana, en karta kan vara bra för att få ett rumsligt begrepp om Ghana. Låt eleverna läsa texten alternativt läs den högt för eleverna.

Låt eleverna resonera om och reflektera över frågorna nedan enskilt i skriftlig form:

- Varför hamnar Juliana i den situation hon hamnar i?
- Hur tror ni att hennes föräldrar kände? Varför gick de med på det?
- Hur tror ni att Juliana kände gentemot sina föräldrar?
- Varför tror ni att just Juliana bröt mönstret och protesterade?

Redovisa frågorna ovan och diskutera i smågrupper eller i helklass.

Diskutera:

- Är det rätt att familjen får ta ansvar och straffas för ett brott som en familjemedlem påstås ha begått?

Analysera rollerna i berättelsen med hjälp av modellen på sidan 9. Hur kan de olika rollerna beskrivas och vad kan man göra för att få till stånd en förändring?

SLAVERI I EUROPA – TRAFFICKING

Ordet trafficking sammanfattar den brottsliga verksamhet som innebär att kvinnor tvingas till prostitution i främmande länder. Slaveri och trafficking finns över hela världen – även i Europa och Sverige.

- 1 Arbeta i klassen med frågor om prostitution och trafficking i Sverige och Europa.
- 2 Dela gärna upp frågorna på olika individer eller mindre grupper.
- 3 Sammanfatta frågorna i en gemensam redovisning.
 - Varför finns det prostitution?
 - Är det främst män som köper sex och i så fall varför?
 - Ta reda på mer om trafficking?
 - Hur vanligt är det i Europa, hur många är offren?
 - Från vilka länder kommer offren och varför just därifrån?
 - Hur arbetar de svenska myndigheterna med detta problem?
 - Finns det några gemensamma arbeten inom EU kring detta problem? Har EU gjort det lättare för dem som organiserar trafficking?

- 4 Avsluta genom att se filmen Lilja 4-ever.

Filmen är rekommenderad från årskurs 9. Diskutera med hjälp av filmhandledningen som finns på Svenska Filminstitutets hemsida. I den finns en hel del fakta om själva problematiken:

www.sfi.se/sv/filmiskolan/Filmhandledningar/Filmhandledning/75

ARBETA VIDARE

Ta reda på mer om trafficking. Sök i flera olika källor. Kartlägg vilka organisationer som arbetar med frågan. Vad har de för olika aktiviteter för att bekämpa trafficking? Vilket genomslag har deras arbete i Sverige? Hur ser de olika politiska partierna på frågan? Vad kan du göra för att engagera dig mer?

Forum för levande historia

Slaveriet då och nu

www.levandehistoria.se/slaveriet

Svenska Dagbladet

Nutidens slaveri

www.blog.svd.se/historia/2011/09/28/slaveri-i-nutiden

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter

Förbud mot slaveri och slavhandel

www.manskligarattigheter.se

Unicef

Här kan du läsa mer om trafficking:

www.unicef.se/fakta/handel-med-barn

Nätverket mot trafficking

Ett samarbete för att arbeta mot trafficking:

www.natverketmottrafficking.se/text/-om-trafficking.html

Sweden.se (engelska)

Sveriges arbete mot trafficking

www.sweden.se/eng/Home/Society/Equality/Reading/Sweden-targets-demand-in-the-battle-against-human-trafficking

”DET JAG GÖR ÄR FARLIGT, MEN
JAG ÄR BEREDD ATT DÖ FÖR
ATT GÖRA DET RÄTTA. EN DEL
MÄNNISKOR SKICKAR HOTBREV,
OCH ANDRA KONFRONTERAR
MIG ÖPPET. TACK OCH LOV ÄR DE
JAG ARBETAR MED SÅ STARKA
OCH UPPMUNTRAR MIG.”

Mod utan gränser – människorättsförsvarare som förändrar vår värld

Originalalets titel: *Speak Truth To Power – Human Rights Defenders Who Are Changing Our World* (2000)

Författare: Kerry Kennedy

Projektansvarig Speak Truth To Power: John Heffernan

Projektledare Sverige: Kajsa Wiktorin och Katja Wahlström

Redaktör: Kajsa Wiktorin

Texten är bearbetad och omarbetad av Mats Andersson och Ludvig Myrenberg för att följa den svenska läroplanen

© Text Kerry Kennedy

Grafisk form: Jennifer Kakaletis och Conny Lindström

Projektet genomförs med stöd från Svenska PostkodLotteriet.

- **Besök vår svenska hemsida:** rfkhumanrights.fryshuset.se
- **Besök RFK Human Rights hemsida:** rfkhumanrights.org/sweden
- **Följ oss på Twitter:** [@STTP_Sweden](https://twitter.com/STTP_Sweden)
- **Följ oss på Instagram:** [rfksweden](https://www.instagram.com/rfksweden)
- **Lägg till oss på Facebook:** [SpeakTruthToPower](https://www.facebook.com/SpeakTruthToPower)
- **Se klipp på YouTube:** [youtube.com/RFKHumanrightsComm](https://www.youtube.com/RFKHumanrightsComm)

WASHINGTON

1300 19th St, NW
Suite 750
Washington, DC 20036
Phone: 202.463.7575
Fax: 202.463.6606
rfkhumanrights.org

NEW YORK

515 Madison Avenue
Suite 718
New York, NY 10022
Phone: 917.284.6355
Fax: 347.426.2201
RFKCenter.org

EUROPE

Via Ghibellina 12/a
50122 Firenze, Italia
Phone: +39.055.5389250
Fax: +39.055.5383602
www.rfkennedyeurope.org

SWEDEN

Speak Truth To Power at Fryshuset
Mårtendalsgatan 2-8
120 30 Stockholm, Sweden
Phone: +46.8.6917600
rfkhumanrights.fryshuset.se